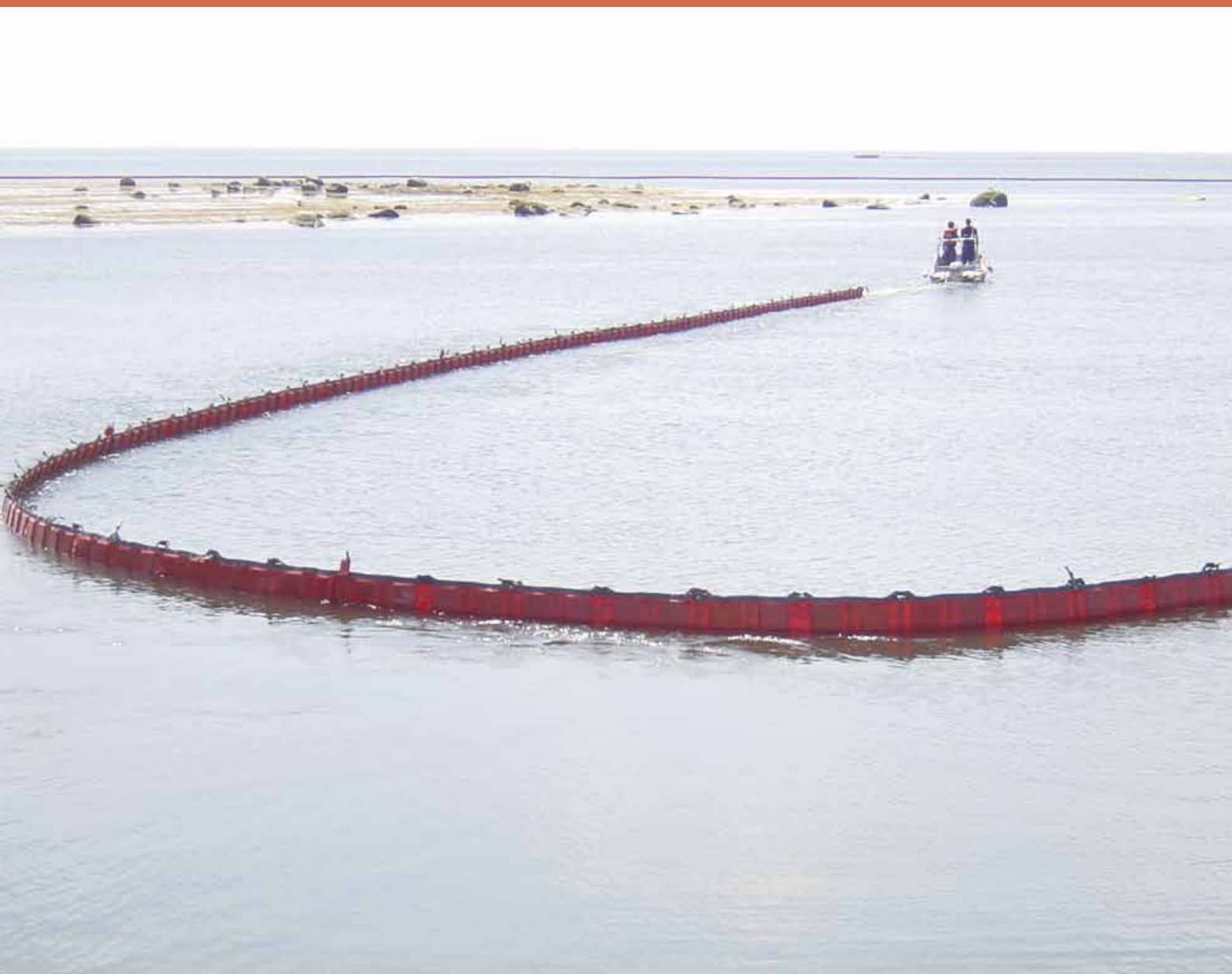

Oljeskyddsplanering

BalticMasterII

maritime safety across borders

DENNA GUIDE HAR sammanställts för att introducera nya personer i processen för oljeskyddsplaneringen, ge exempel på ämnen att inkludera och redogöra för existerande oljeskyddsplaner och tips på var man kan hitta mer information. Den har tagits fram inom EU-projektet Baltic Master II och är resultatet av de metoder och processer som följts under projektet.

De flesta läsare kommer förmodligen redan ha någon form av åtgärdsplan, krisplan eller beredskapsplan för katastrofer eller extraordinära situationer. En beredskapsplan för oljeutsläpp är i bästa fall ett tillägg till befintliga planer och särskilt anpassat för oljeskydd och beredskapsplanering.

För att vara tillräckligt flexibel och kunna tillämpas i många olika länder har den avsiktligt lämnats ganska allmän. Författarna har strävat efter att fokusera på de viktigaste allmänna frågorna som ska behandlas i en beredskapsplan för oljeutsläpp.

Jonas Pålsson
Jonas Pålsson
World Maritime University

Förbättrings cyklern

DIAGRAMMET NEDAN ÄR ett allmänt flödesdiagram för hur en inaktuell beredskapsplan kan förbättras. Om det inte finns någon plan ska en plan skrivas i det första steget.

Förbättrings cykel för oljeskyddsplanering

Tidpunkten då en plan börjar bli inaktuell ska definieras i själva planen. Det finns incidenter som gör att man måste se över planen till exempel genom antingen politisk vilja, en förändring i lagstiftning eller ett inträffat oljeutsläpp.

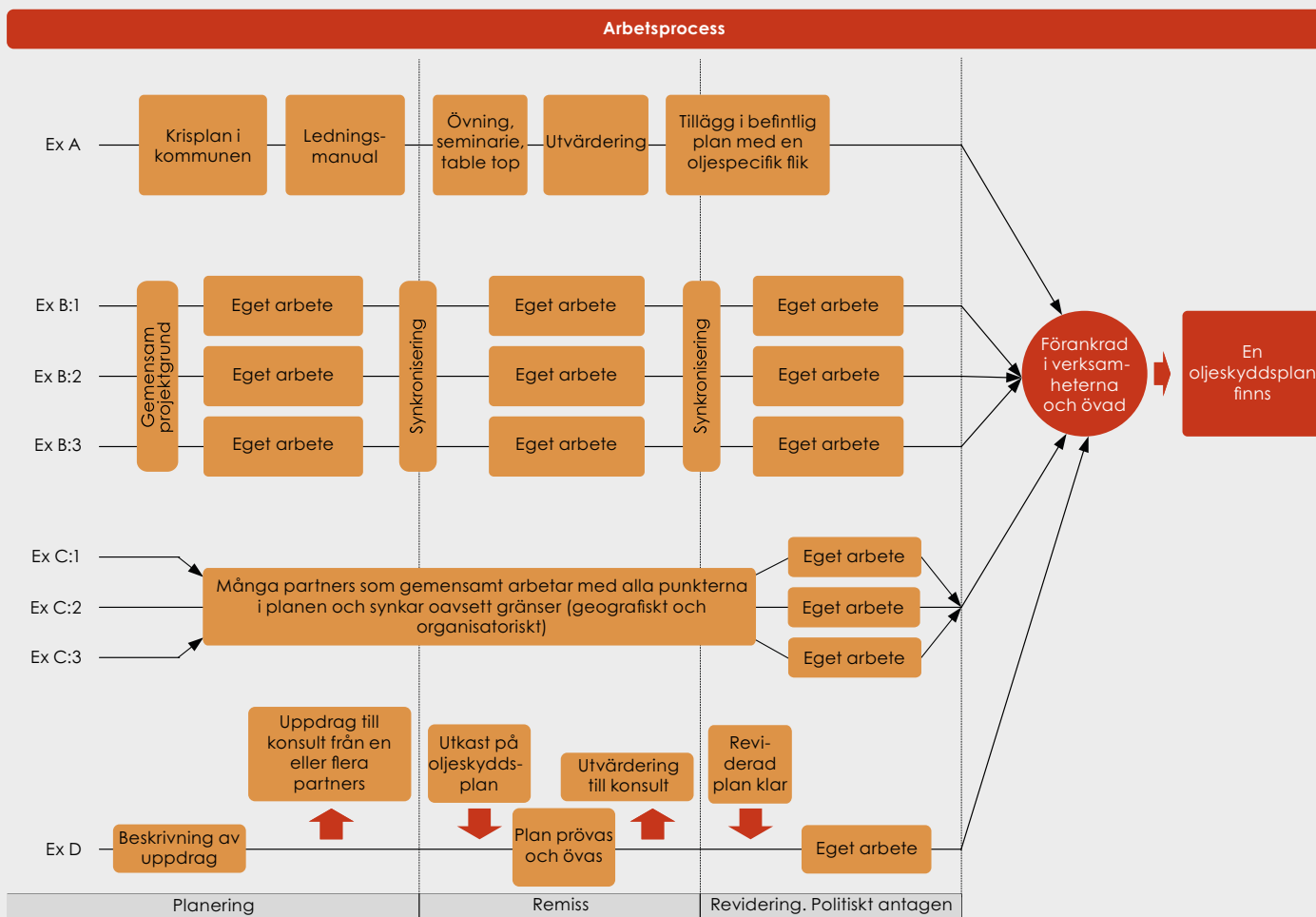
Efter revidering är det viktigt att öva planen och utvärdera resultaten. Detta kommer att leda till en andra revidering, efter vad utvärderingen efter övningen visar. Själva övningen är mycket viktig. Den har till syfte att involvera alla olika intressenter och göra dem mer förtrogna med planen och varandra. Eftersom det alltid kommer att finnas en omsättning av personal i olika organisationer är det viktigt att involvera dessa nya människor i processen.

När planen anses vara inaktuell börjar förbättrings cykeln om igen.

Process för beredskapsplanering

DETTA ÄR ETT diagram över vårt förslag på planeringsprocesser för en oljeskyddsplan. Den beskriver de viktigaste åtgärderna som krävs för att skapa en fungerande beredskapsplan. Vilken process som är den mest lämpliga beror på den aktuella organisationen och omständigheterna.

Det finns många sätt att skriva beredskapsplanen som beskrivs ovan. Exempel A visar ett komplement till en allmän befintlig krishanteringsplan i en organisation, exempel B visar parallellt arbete som utförts av alla berörda organisationer, medan exempel C illustrerar ett samarbete och exempel D illustrerar inhyrning av en konsult för arbetet. Det bästa är om så många som möjligt av de människor som faktiskt kommer att vara inblandade i en verklig situation tar del i skrivprocessen. Detta kommer att ge större förståelse för associerade organisationers struktur och metoder, vilket blir viktig kunskap om det uppstår en händelse som kräver en komplex krishanteringsorganisation.

Om det finns tillräckligt med tid och pengar bör ett samarbete för att skapa en beredskapsplan alltid väljas, som i exempel C. Detta ger omedelbart stöd från intressenter, bidrar avsevärt till informationsinsamling och väcker viktiga frågor genom workshops eller seminarier. Detta är emellertid ett tidskrävande tillvägagångssätt och om det är ont om pengar eller tid, kan uppgiften tilldelas en ensam tjänsteman i stället.

Oavsett vilken väg som väljs, bör samma process för involvering av intressenter eftersträvas. Efter insamling av alla relevanta uppgifter, beslut om hur planen ska struktureras och slutligen författning av planen måste en utvärdering göras av intressenterna. Detta säkerställer möjligheter till samråd och involverar intressenterna ytterligare, vilket är viktigt för att få allmänt stöd för planen.

Slutligen testas planen i en övning, som kan vara stor eller liten. En enkel, men realistisk övning att börja med rekommenderas. En guide för planering, genomförande och utvärdering av en övning kan hittas i den andra guiden i denna pärm. Det är viktigt att öva på planen regelbundet. Om planen inte används, förlorar den sitt syfte. Särskilt om endast ett fåtal personer har varit inblandade i skrivandet är övningen ovärderlig, för att involvera alla.

Förslag på ämnen till oljeskyddsplanen

DETTA ÄR ETT förslag till struktur för en oljeskyddsplan som har justerats från arbetet som gjordes under International Oil Spill Conference 2009. Ordningen på de olika ämnena och betoningen på olika delar bör ändras så att det passar författaren och lokala förhållanden.

Introduktion/Förord

Innehållsförteckning

Distribution

Ansvarig organisation

Stödjande organisationer

Övriga organisationer

Planförvaltning

Uppdatering och revideringar

Syfte och omfattning

Ansvarsområde

Geografisk område

Ordlista/Definitioner/Förkortningar/Enheter

Insatsorganisation

Ansvarig organisation

Insatsmedlemmar

Rollfördelning

Ansvar

Stödjande organisation

Övriga deltagande organisationer/Företag/Miljögrupper

Internationell konvention och ratificerade avtal

HELCOM

Länkar till andra planer

Förberedelser och policyer

Känslighetskartor, utbredningsmodeller

Utbildning/Övningar

Utbildningskrav och minimikrav

Utbildningsfrekvens

Övningar

Larmkedja

Uppställning

Skrivbordsövningar

Värsta möjliga scenario

Utvärderingsprocess

Dokumentering

Insats
Insatsledning
Regionala ansvarsområden
Organisation av insatsledningen
Hjälp av specialister/entreprenörer
Hälsa och säkerhet
Logistik, administration
Insatscentrum
Kommunikation
Mötesrum
Datorlänkar
Logistiksupport
Transport (flyg, land, vatten)
Support av personal (t.ex. måltider, logi, utrustning)
Insatsoperationer
Utvärdering av spill (oljefläckar och miljöpåverkan)
Åtgärdsstrategier (mekaniska, dispergeringsmedel, bränna oljan)
Åtgärder för att minska och kontrollera spill (inklusive mobilisering)
Sanering av oljenedsmetade stränder (se "Strandskydd och behandling" nedan)
Spillövervakning och kontroll
Bärgning (fartyg, bärgare)
Löpande kontroll av sanering
Djurliv (fåglar och däggdjur)
Strategier
Bortmotning
Insamling av oljeskadade djur
Hantering av döda djur
Ansvarig organisation med stödorganisationer

Rapportering, kommunikation, juridiska och ekonomiska frågor
Rapporterings- och alarmsystem
Krav alarmering och rapportering
Rapportformulär (spilldetaljer, miljö, rapportering – POLREP)
Kommunikationsmedel
Kommunikation
Information till allmänheten
Utsedda samhällskontakter/mediarådgivare
Ekonomiska åtaganden/Skadestånd/Dokumentering
Försäkring/Kompensationssystem
Ifyllda formulär och exempel
Ersättning till fiskare, fastighetsägare osv.
Juridiska frågor
Prover/bevis
Utse standardnivåer
Mekanismer för att lösa tvister och krav
Bilagor
Riskbedömning
Anläggningar och infrastruktur
Känsliga områden – Sårbarhetskartor
Kontakter
Volontärer
Information till allmänheten
Utrustningslager
Platser-Typer-Kapaciteter
Fartyg, tillgängliga rekvisitioner
Samordning av lufttrafik
Hamnkontroll
Formulär
Alarmrapportering
Checklista
Utvärdering av förstaåtgärd
Säkerhet
Polisiära ärenden

Frågor att besvara

UNDER SKRIVFASEN BÖR tyngden läggas på att besvara specifika frågor som kan uppstå. Några av dem föreslås här.

Bakgrund	• Hur ser den aktuella riskbilden ut för oljepåslag inom ditt område? • Vilka aktörer arbetar inom området oljeskadeskydd och vilket ansvarsområde har din organisation? • Vilken lagstiftning styr ansvar och uppgifter för din organisation? • Är beredskapsplaneringen politiskt initierad/förankrad? • Vem beslutar om inriktning och omfattning? • Vilka resurser (tid, personal, pengar) behöver organisationen för beredskapsarbete? • Vilka resurser (tid, personal, pengar) finns avsatta för beredskapsarbetet? • Var kan vi äska resurser (tid, personal, pengar) för beredskapsarbetet?
Kompetens, samverkan och intressenter	• Vem bör ingå i planeringsarbetet? Ex på kompetenser/aktörer: – Beredskapsfunktion inom egen organisation – Organisation och ledning, ex räddningstjänst – Miljö och ekologi – Avfallshantering och logistik – Ekonomi – Aktuella myndigheter – Frivilliga organisationer – Näringsliv och intresseorganisationer • Med vilka organisationer krävs samverkan, dels under beredskapsarbetet, dels under och efter en saneringsinsats? • Vilka intressenter finns för att ta del av resultatet? Ex: – Frivilliga organisationer – Näringsliv och intresseorganisationer – Aktuella myndigheter
Beredskapsarbetet	• Vilken målsättning har din organisation med beredskapsnivån för oljeskydd? – Vilken allmän struktur för beredskapsplanering har din organisation? – Vilken ambition har din organisation med omfattningen av resultatet av planeringen? – Vilken mängd olja skall egen organisation klara av att hantera? – Hur många i egen organisation bör ha kompetens för att arbeta vid en oljeskada? – Vilken definition för kostnadseffektivitet har din organisation? • Vilken målsättning har din organisation med vad som skall ingå i oljeskyddsplanen? Vilka avgränsningar i omfattning har planen? Ex: – Risk- och sårbarhetsanalys – Socioekonomiska konsekvenser av ett oljepåslag, ex turism, fiskeindustri etc – Geografisk inventering och kartor/GIS – På förhand prioriterade geografiska områden – Definition av roller och ansvar – Larmvägar – Planer för uppstart av saneringsinsats – Åtgärdsplaner – Organisation – Ledningsstruktur – Mål och strategier för sanering – Saneringsmetoder – Resurser – Information och kommunikation – Miljö- och ekologifrågor – Arbetsmiljöfrågor – Dokumentation – Ekonomi och redovisning – Andra planer som oljeskyddsplanen hänger samman med – Uppföljning av saneringsinsats • Hur skall beredskapsarbetet genomföras? – Framtagandet av plan – Projekt? – Ensamutredning? – Implementering av plan – Kontinuerligt arbete så som övningar, kompetensutveckling, utbildningar etc. – Revidering av befintlig plan

Slutsatser

MÅLET MED Baltic Master II-projektet är att öka den landbaserade kapaciteten att svara på marina oljeutsläpp. Detta uppnås genom användning av guiden utvecklad under Baltic Master II. Den process som beskrivs ger ett stegvis förlopp som är lätt att följa, åt personer som är nya inom beredskapsplanering.

För att få ett starkt stöd för oljeskyddsplanen måste alla lokala aktörer medverka i planeringen, utöver de nationella myndigheterna. Detta bidrar till att säkerställa att planen upprätthålls och uppdateras.

Nästa viktiga steg är att intressenterna ska kunna använda sina oljeskyddsplaner och uppdatera dem i enlighet med sina lärdomar. En ytterligare fördel är att om planen är skickligt skriven kan den användas till andra liknande organisatoriskt komplicerade händelser, som till exempel skogsbränder eller kärnkraftsolyckor. De flesta är överens om att själva processen med att skriva planen är mer användbar än själva planen.

Om man inte har någon plan, har man planerat för att misslyckas.

Användbara länkar

DET FINNS MÅNGA olika oljeskyddsplaner. Bland de mest använda är den amerikanska beredskapsplanen för oljespill (US Oil Spill) och deras ICS-organisation (Incident Command System). Du kan hitta mer information om internationella beredskapsplaner för oljeutsläpp och åtgärder här:

Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB)

Har förråd med utrustning stationerade på fem ställen runt om i Sverige och utbildad jourhavande personal. Här finns även tillgängligt information om planering och oljesaneringsmanualer.

<https://www.msb.se/sv/Insats--beredskap/Farliga-amnenCBRN/Oljeskadeskydd/>

Kustbevakningen

Har ansvar för oljeupptagning till sjöss och har specialbyggda skepp, utrustning och utbildad personal.

<http://www.kustbevakningen.se/sv/hallbar-havsmiljo/miljoraddning/olja/>

Naturvårdsverket

Har en oljejour upplagt på ett konsultföretag som kan bistå med hjälp vid beredningsplanering och oljeolyckor.

<http://www.sweco.se/oljejouren>

EMSA – Europeiska sjösäkerhetsbyrån

EMSA har flera fartyg avsedda för oljebekämpning i Europa och tillhandahåller även dagliga satellitbilder över europeiska vatten för upptäckt av oljeutsläpp.

<http://www.emsa.europa.eu/operations/marine-pollution.html>

HELCOM – Helsingforskommissionen

Helsingforskommissionen uppdaterar regelbundet statistik om oljetrafiken i Östersjön och arrangerar årliga stora övningar på oljeutsläpp, samt publicerar riktlinjer för oljeskydd i regionen.

http://www.helcom.fi/groups/response/en_GB/main/

IPIECA – Den globala olje- och gasbranschföreningen för miljö- och sociala frågor

IPIECA publicerar regelbundet riktlinjer och bästa praxis för oljeskyddsplanering och åtgärder mot oljeutsläpp.

<http://www.iecea.org/focus-area/oil-spill-preparedness>

ITOPF – De internationella tankfartygsägarnas organisation för att hjälpa till vid oljeutsläpp

ITOPF har mångårig erfarenhet av spill från tankfartyg och besöker de flesta tankfartygsolyckorna i världen. De publicerar regelbundet fallstudier, rapporter om bästa praxis och statistik.

<http://www.itopf.com/>

KIMO – Kommunernas internationella miljöorganisation

KIMO publicerar regelbundet rapporter om miljöarbete för lokala kommuner.

<http://www.kimointernational.org/KIMOPublications.aspx>

Baltic Master II

Ett EU-finansierat flaggskeppsprojekt för Östersjöstrategin, som bland annat syftar till att öka beredskapen i händelse av oljeutsläpp i Östersjön.

<http://www.balticmaster.org/>

FEMA – Den amerikanska motsvarigheten till Räddningsverket

USA:s program för övning i inrikessäkerhet och riskbedömning. Ett interaktivt online-system för schemaläggning, utformning, utveckling, genomförande, utvärdering och förbättring av övningar.

https://hseep.dhs.gov/pages/1001_Toolk.aspx

